

vsaki želji naših nasprotnikov in se skrbno ozira na vsako zahtevico Nemcev in Italijanov, naj je še tako krivična — no, potem naj poslanci prestopijo v brezobzirno opozicijo.

Politični pregled.

Državni zbor. — V zadnji seji poslanske zbornice je vlada predložila proračunski in nagodbeni provizorij. Storila je to, ker je popolnoma izključeno, da bi mogel državni zbor še pravočasno obnoviti pogodbo in ker se to na Ogerskem že celo ne zgodi. Predsednik Fuchs je hotel obe vladni predlogi kar kratkim potom odkazati proračunskemu odseku, toda nemške stranke so se temu uprle in dve izmed njih, nemški nacijonalci in nemška napredna stranka sta brez ovinkov povedali, da začneta zopet obstrukcijo in to prav proti temu predlogoma. Koncem seje sta ž njó začeli. Zbornica je namreč določila, da je obe predlogi postaviti na dnevni red pred druge, četudi starejše točke. Nemci seveda kriče, da je to nepravilno, dasi ima zbornica najpopolnejšo svobodo glede dnevnega reda. Pred Božičem bo zbornica rešila samo še zakon o služabniških plačah in nagodbeni ter proračunski provizorij.

Goluchowski in Thun. — Ostri, proti Nemčiji nekako žugalno naperjeni odgovor grofa Thuna na interpelacijo glede iztiranja Čehov in Poljakov iz Nemčije, obudil je, kakor znano, veliko nejevoljo na Nemškem. Oficijelni in neoficijelni nemški svet se je tolažil s tem, da je grof Thun govoril na svojo roko, da pa njegov govor nima nobenega pomena, češ, odgovorni vodja zunanje politike avstrijske je grof Goluchowski in ta ni o tej grozilni izjavi Thunovi ničesar vedel. Zdaj pa je priobčilo glasilo grofa Goluchowskega, dunajski „Fremdenblatt“, izjavo, da je Thunov govor bil dogovorjen z Goluchowskim. To je vso Nemčijo silno presenetilo in zdaj vrjame, da so dnovi trozveze šteti, da se v Avstriji pripravlja preobrat v zunanji politiki.

Ravnopravnost na Slovenskem. — V državnem zboru je ministerski predsednik grof Thun zadnjič odgovoril na tri interpelacije v zadevi ravnopravnosti našega jezika za nas prav ugodno. Zavrnil je namško pritožbo, da se na Štajerskem izdajajo slovenske poselske bukvice, zavrnil tudi pritožbo Nemcev proti njegovi odredbi, da mora koroška trgovinska zbornica sprejemati slovenske izkaze posojilnic, katerih uradni jezik je slovenščina in končno na Spinčičevo interpelacijo povedal, da je s posebnim izkazom tržaškemu namestništvu naročil strogo izvrševanje ravnopravnosti.

Novi štajerski namestnik grof Clary-Aldringen je, kakor je razvideti iz nemških listov, kateri so vsi vprek z njega imenovanjem jako zadovoljen, prav odločen Nemec in še odločnejši narodni in politični nasprotnik Slovanov. Za štajerske Slovence je to jako nevesela vest.

Krieghammer ostane — Vojni minister Krieghammer, čigar odstop radi Hentzijevega spomenika in radi samonemškega zglaševanja pri kontrolnih shodih je bil že sklenjen, ostane na krmilu Ogerske homatije so ga rešile odstopa.

Hrvatska. — Te dni se je sešel hrvatski dežel. zbor. Kake razmere vladajo na Hrvatskem, kaže volitev v Pisarovini, Kandidat zedinjene opozicije, Pasarić, kateri se nahaja v zaporu, ni mogel biti izvoljen. Volilcev se je zbralo do 400. Izmed teh jih je hotelo 343 glasovati za Pasarića. Volilna komisija pa jim je rekla, da Pasarić ne sme biti voljen. Na to so vsi ti volilci odšli. Ostalo jih je samo 41, med temi 33 uradnikov, in ti so potem izvolili nekega Madjarona deželnim poslancem. Če take razmere niso sramotne, potem ne vemo, kaj naj se še imenuje tako.

Ogerska. — Tako velike krize, kakor sedaj, Ogerska že od l. 1866. ni doživela. Opozicija hoče za vsako ceno str-

moglaviti Banffyja, ta pa uživa še vedno zaupanje krone in se vsled tega neče udati. Povedali smo že zadnjič, da si hoče pomagati s tem, da mu večina parlamenta da pooblastilo, vladati tudi protiustavno, namreč pobirati davke in vzdržati pogodbo tudi če tega parlament ne dovoli. Večina je Banffyju dala to pooblastilo. Vsled tega je odstopil hrvatski minister Josipovich, mnogo odličnih poslancev je izstopilo iz vladne stranke in tudi celo predsedstvo je odstopilo. V zadnjih sejah je opozicija uprizorila velikanske izgrede. Ker se večina ni mogla zjediniti glede novega predsednika, je vlada do 17. t. m. predložila zasedanje drž. zbora.

Rieger. — V soboto, dne 10. decembra je Fran Ladislav Rieger, veliki češki rodoljub, vodja češkega naroda od l. 1848. skoro do najnovejšega časa, jeden prvih avstrijskih politikov, praznoval svojo osemdesetletnico.

Rusija. — Kakor znano, je ruski car nameraval sklicati mejnarodno mirovno konferenco za mesec januar. Z ozirom na precej oblačni občni položaj je ta namen opustil in skliče mirovno konferenco še le o poznejšem času.

Nemčija. — Te dni se je sešel nemški državni zbor. Cesar Viljem je otvoril zasedanje s prestolnim ogovorom, v katerem je posebno bahato govoril o svjem potovanju v Jeruzalem. Najznačilnejše na celem prestolnem govoru je to, da z nobeno besedo ne omenja trozveze.

Angleška. — Najznamenitejši angleški državnik, minister Chamberlain, je imel te dni govor, kateri je obudil najsplošnejše zanimanje. V tem govoru je Chamberlain toplo priporočal zvezo mej Angleško in Nemčijo.

Španska. — Te dni je bila v Parizu podpisana mirovna pogodba mej Špansko in Ameriko. S to pogodbo je Španska izgubila vse svoje kolonije.

Obrtnija.

Česa nam treba?

(Spisal M. Kunc.)

Bodočnost naše mladine je vprašanje, ki zanima vsako narodno družino. Kam z našo mladino, da ji osiguramo bodočnost? Svetovalo se je že mnogokrat, naj se stariši ozirajo na praktične stroke, zlasti na rokodelstvo a na trgovstvo. Dobro. A kako, ko nimamo v to potrebnih šol? Imamo sicer mnogo šol, a taci, ki bi bile našim gmotnim razmeram najprimernejše, taci nimamo.

Manjka nam v središču dežele še vedno meščanske šole, ki je podlaga vsem drugim praktičnim učiliščem. Če izvrši deček štiri ali petrazredno ljudsko šolo, star šele 10 do 11 let, ni še sposoben, vstopiti neposredno v kak trgovski ali rokodelski učni zavod, isto tako še ni sposoben za vajenca v teh strokah, ker že zakon zahteva dovršeno 14. leto. Kam torej z dečki? Latinska šola in realka sta jedini pribežališči sedaj tudi za tiste dečke, kojih stariši nimajo namena ali pa tudi ne sredstev za izšolanje svojih sinov v višjih šolah. Navzlic visoki šolnini primorani so stariši pošiljati dečke v jedno ali drugo izmed omenjenih srednjih šol, da tako preminejo 3—4 leta in da se deček v toliko postara, da je za vajenca sposoben. Kdor je pa pohajal v te šole le dve leti, temu rokodelstvo ne vgaja več. Obrne se k večjemu v

trgovino, četudi pri trgovini dostojanstvo vajenca ni posebno vabljivo. Naraščaj rokodelcev rekrutuje se torej izključno le iz kmetijskih fantov, ki so ljudske dve ali štirirazrednice pohajali do 13.—14. leta. Temu rokodelskemu naraščaju očividno primankuje višjih zmožnostij, katere mora imeti dandanes vsaki rokodellec, če hoče obstajati. In navzlic taki mizeriji, ki je v obče znana, ne stori se faktilčno ničesar, da bi se temu opomoglo. Jedin, učni zavod za trgovstvo je nemška, sicer dobra Mahrova šola. Kot zaseben zavod pa ni le draga, marveč tudi nepristopna za dečke, ki niso z nemščino popolnoma na trdnem. Rokodelske šole v pravem pomenu te besede pa na Kranjskem sploh nimamo.

Kam naj se torej obrne slovenski mladenič, da d. b. višjo sposobnost, kakor je tista, ki se mu ponudi v vajenstvu pri kupčiji ali pri rokodelstvu? Odgovora na to vprašanje ni! In v očigled tacemu nedostatku hočemo napredovati in s tujci tekrovati? Sama inteligenca z visokih šol naroda ne bo rešila, in to tem manj, ker se tudi ta istih praktičnih strok, katere se narodom ponuja v tehniki, ne poprime. Če narod potrebuje jurista, ima jih na izbero, če pa potrebuje inženere, razpisovati mora službe v izvendeželnih listih. Na ta način narodu seveda ni pomoči. Industrija potrebuje izurjenih veščakov, s samouki ne gre več v današnje n času. Podjeten je le veščak, kojega obzorje sega preko domače vasi. V industrijskih in celo v malorokodelskih podjetjih napreduje dandanes le tisti, ki ima zadostno teoretično in praktično strokovno znanje, a poleg tega še tudi zadostno mrvico kupčiskih ved, kajti tudi brez teh nobeno podjetje ne more uspevati. Je-li čuda, da se vsa naša podjetnost koncentruje v barantiji? Kdor nima družega posla, postane branjevec ali kaj podobnega. Vsak skuša le prodajati, da se kruh prisluži tudi pri proizvajanju, za to se ne brigamo. Ker pa v domači deželi industrije nimamo, pošiljajo ti naši podjetniki denar iz dežele in mi, ki sicer narod nad vse ljubimo, polnimo žepe nasprotnikom, katere sicer pobijamo. Marsikdo utegne reči, to so stare fraze, in prav ima! Odkar se naš narod zaveda, imel je vedno nekaj, a žalibog premalo mož, ki so to, sedaj že staro pesem peli. Tu in tam našel se je mož, ki je narod spominjal k delu za njegov gmotni razvoj, ki je uvidel, da nam poljedelstvo samo več ne zadostuje, a vsi taki glasovi izgubili so se v puščavi. Tekali smo za učenostjo in za ideali, prebirali klasike in romane, a na to, kako bodo bili boj za življenje naši sinovi v napredujočem veku, zato nismo imeli smisla. Ostali smo tam, kjer smo bili pred tridesetimi leti.

Kakor je resnica, da v istem času slovenskemu fantiču ni bilo mogoče dobiti prilike za višjo tehniško naobrazbo, istotako je resnica, da te prilike tudi danes še nima. Na programih naših strank blišči se sicer mej drugimi točkami, tudi točka o „povzdigi industrije.“ A ti dve besedi sta tudi vse, kar v tem oziru premoremo. Neznatni poskusi v izboljšanje teh razmer vršijo se še vedno brez pravega cilja in brez programa. Vzlic nebroju

naših posojilnic, ni mogoče dobiti obrtniku najmanjšega kredita, če nima zemljišča ali hiše. Kdor se izmej naših domačih rokodelcev hoče le nekoliko višje povspeti, iskati mora denarnih sredstev pri narodnih neprijateljih, kajt edino obrtnikom prikladni denarni zavod nahaja se tudi v nemških rokah pri Kranjski hranilnici.

Občudujemo Čehe, hvalimo njihovo podjetnost in delavnost, a na to ne mislimo, da Čehom podjetnost in delavnost ni kar izpod palca prišla. Ne oziramo se na dejstva, da imajo Čehi razna izvrstna učilišča za praktične stroke, in da porabljajo vsa novodobna učila v svojo naobrazbo. Češki mladenič, ki ima Nemčijo z njenimi šolami mnogo bližje nego mi, izobrazil se vender-le v vseh strokah lahko tudi v materinem jeziku. Ni nam sicer mogoče Čehe v vsem posnemati, to tudi potreba ni, a pri nas se niti to ne izvrši, kar bi se lahko storilo. Vsaj doslej niti temeljna takemu delovanju nismo položili, kaj še, da bi bili jedini v tem, kaj in kako nam je treba pričeti. Marsikdo je že propagiral, da pričnimo kar na mah kako veliko industrijo, a ni pomislil, da to ni prava pot za pričetnike. Velika industrija razvila se je povsod naravnim potom le iz malih podjetij. Kjer je to drugače bilo, tam je uplivala le denarna špekulacija, ki pa je le ondu mogoča, kjer je toliko kapitala, da mora iskati tal v industrijskih špekulacijah. Da mi še nismo v tem položaju, to menda ni treba dokazovati, saj jasno vidimo, da stvar pri najboljši volji nekaternikov ne gre.

Če ima izrek, „kamen do kamena palača“ zrno do zrna pogača“, kje kaj pomena, velja to pri skrbi za razvoj industrije in podjetnosti v prvi vrsti. Najmanjša industrijska podjetnost ni brez pomena, boren rokodellec lahko postane tovarnar in bogatin, a dajati mu moramo tudi priliko v to, nikakor ga pa ne smemo še ovirati ali prezirati, če želimo vstvariti si tudi velika podjetja. Dokler bodemo pa mnenja, da je slovenski obrtnik in rokodellec le vstvarjen za trpina, dokler bodemo prezirali male pričetke narodnih talentiranih revežev, toliko časa bodemo zaman vzdihovali po slovenski industriji!

(Dalje sledi.)

Čiščenje vina.

Kadar se vino naravnim potom, torej samo po sebi, neče izčistiti, takrat moramo poskusiti, da ga izčistimo umetnim potom. Po umetni poti se pa mora tako vino izčistiti, prvič zaradi tega, ker je nečisto, kalno vino za vžitek neprijetno, to je, nikomur ne gre posebno v slast, po umetni poti, sčistiti se mora kalno vino pa tudi še zaradi tega, ker se sicer prav rado pokvari.

Sredstva, s kakoršnimi kalna vina po umetni poti lahko sčistimo, imenujemo čistila. Najnavadnejša čistila so: 1. jajčji beljak, 2. želatina, 3. kaolin.

Zategadelj bodi čast lepim in dobrim večnim idejam!
One krasote življenje posamezniku in narodu našemu.
Zategadelj vsem, ki so dobre volje, čestit Božič!

Politični pregled.

Državni zbor. — Zasedanje državnega zbora, ki se je bilo začelo dne 26. septembra, je bilo preloženo dne 20. decembra. V zadnjih dveh sejah je poslanska zbornica razpravljala o lokalnih železnicah, katerih zgradba je določena za leto 1899. in o uredbi služabniških plač. Obe predlogi sta bili rešeni, toda uredba služabniških plač še ne postane veljavna. dne 1. januarja, kakor je bila sklenila proti volji vlade in vsled odsotnosti desničarskih poslancev poslanska zbornica, ker te predloge še ni odobrila gospodska zbornica. Večji listi prijavljajo povodom zaključenja zasedanja „pogled“ na minolo državnozbornsko kampanjo in konstatujejo, da je parlament v treh mesecih svojega zasedanja storil le bore malo. Rešil je samo uredbo služabniških plač, zakon o lokalnih železnicah, trgovinsko pogodbo z Japonsko in nekaj predlog o podpori po elementarnih neugodbah zadetih okrajem, sicer pa ničesar, niti butgetnega provizorija ne, tako se bodeta oba ta provizorija morala uveljaviti s § 14. Krivi so tega Nemci, ki so hoteli vlado prisiliti, naj prekliče jezikovne naredbe in naj razžene sedanjo večino ter so radi tega zavlačevali vse razprave in preprečili tudi rešitev najvažnejših predlog.

Kriza v desnici. — Zadnje dni zasedanja parlamenta so nastala v desnici nesporazumljenja. Čehi so bili zahtevali, naj vlada na adresu češkega deželnega zbora odgovori s cesarskim reskriptom, priznavajočim češko državno pravo. Vlada se temu ni udala. Nastali konflikt se je poravnal posredovanjem finančnega ministra Kaizla — kako, to še ni znano.

Deželni zbori. — izvzemši istrski, dalmatinski in benkovinski deželni zbor — so skicani na dan 27. decembra. Vsem dež. zborom dojde cesarski reskript, s katerim se jim izreka zahvala za izraz udanosti povodom cesarjevega jubileja, na politična izvajanja adres pa se reskript ne bo oziral.

Seje vojnega sveta. — Zadnji čas se je vršilo jako mnogo sej vojnega sveta in to pod predsedstvom cesarjevim. Ker se zunanjih komplikacij menda ni bati — kaj se godi za kulisami, tega iz provincije ni možno opaziti — je težko umeti čemu se vrše ta, prebivalstvo po vsi pravici kolikor toliko vznemirajoča posvetovanja.

Kaj pomeni to? — Tako se je vpraševal ves svet, ko je čul, da je cesar na god ruskega cesarja oblekel rusko uniformo, nadel visok ruski red in šel k ruskemu poslaniku, da mu kot namestniku ruskega vladarja čestita. Očitno je, da je cesar hotel s tem na posebno slovesen način pokazati svoje prijateljstvo ruskemu carju. V polstoletni dobi, kar vlada naš cesar, se kaj takega še ni primerilo, in vsi listi so jedini v tem, da je ta cesarjev korak vsemu svetu pokazal, da obstoji mej Avstrijo in Rusijo posebna zveza.

Hrvatska. — Dež. zbor hrvaški je tako malo zaveden svojih pravic, da se brez obotavljanja odobril indemnitetu in odklonil predlog glede zavarovanja svojih pravic za slučaj, če se nagodba obnovi provizorno protustavnim potom. — Med koalirano opozicijo („Obzoraši“ in „Domovinaši“) je nastalo nasprotje, vsled katerega je David Starčević iz stranke izstopil.

Ogerska. V ogerskem parlamentu se je unel veliki boj. Že ves teden razpravlja zbornica o tem, kdaj naj pride na vrsto izvolitev novega predsedništva. Opozicija dela z vsemi silami, da z obstrukcijo prepreči izvolitev predsedništva in hoče po vsi sili, naj Banffy odstopi. Banffy in z njim vladna stranka, se še brani, toda izključeno ni, da bo naposled vendar prisiljen v odstop.

— **Nemčija.** Berolinski profesor Delbrück, svoj čas odgojitelj umrlega princa Valdemarja, brata cesarja Viljema je pred kratkim priobčil v ugledni reviji „Preussische Jahrbücher“ članek, v katerem je ostro obsodil iztiranje Dancev iz Šlezvika in vladi očital brutalnost. Vlada je vsled tega začela proti Delbrücku disciplinarno preiskavo, kar je obudilo velikansko senzacijo tudi zunaj Nemčije, zlasti ker je Delbrück jako konservativnega mišljenja in svetovno znan učenjak.

Italija. — V italijanskem parlamentu je v Trstu rojeni poslanec Barzilai interpeliral vlado radi protiitalijanskih demonstracij povodom umora avstrijske cesarice. Izzival je Avstrijo na nesramen način in pozivljaj vlado, naj intervenira v prid primorskim Lahom. Vlada je seveda jako previdno odgovarjala.

Kreta. — Tekom zadnjih dni nastopil je grški princ Jurij mesto guvernerja otoka Krete. Evropska brodovja so ga popeljali v Kanejo. Muhamedanci seveda niso veseli njegovega prihoda in bati se je celo konflikta mej njimi in mej kristijani.

Obrtnija.

Česa nam treba?

(Spisal M. Kunc.)

(Dalje.)

V namen, okrepiti slovenski živelj v trgovini in v obrtu, se je pri nas še jako malo zgodilo. Manjka nam še vedno strokovnih spisov, kaj še, da bi imeli vsaj jeden slovenski list za obrtne stroke. Če pomislimo, kako blagodejno upliva „Kmetovalec“, ki seznanja naše poljedelce z novodobnim umnim gospodarstvom, na razvoj in napredek kmetijske stroke, si lahko predstavimo, kako bi podoben list koristil tudi slovenskemu obrtništvu. Politični listi vsiljujejo se Slovencem skoro zastonj. Kaj, ko bi se žrtvovalo tudi nekaj za praktične potrebe, za list, ki naj bi podučeval Slovence o novih industrijskih iznajdbah in produkcijskih načinih, o umnem obrtnem poslovanju itd. Naši obrtniki po mestih in naše narodno ženstvo poučuje se sicer sedaj še vedno po nemških strokovnih knjigah in časnikih, a na deželi to ni mogoče. Delovanja v povzdigo domače produkcije pa vendar ne moremo omejiti samo na mesta. Saj tudi drugi narodi nimajo svoje industrije le v mestih, temveč tudi v drugih, zato pripravnih krajih na deželi.

Pravo sredstvo, da si zboljšamo naš obrtniški naraščaj, je meščanska šola s slovenskim učnim jezikom. Slovenskim dečkom, ki izostanejo iz ljudske šole, pripomogla bi šele taka šola do iste naobrazbe, kakoršno se zahteva dan danes že pri vstopu v trgovsko in rokodelsko vajeinstvo. Ravno isto velja za trgovsko učilišče. Ustanovitve takega učilišča ni — Bog ve — kaka nepremagljiva težava. Slovenskim fantičem, ki niso z nemščino še tako na trdem, kakor se zahteva za vstop v ljubljansko trgovsko šolo, bi pa jako dobro došla. Obiskovali bi jo lahko tudi rokodelski pomočniki, kajti tudi obrtniki v sedanjem času težko izhajajo brez trgovskih ved.

Te šole bi bile most, po katerem bi dospeli nadarjeni slovenski fantje iz ljudskih šol do tacega kruha, kakor ga sedaj mej nami vživa največ Nemec. Naše ljudske šole zadostujejo dandanes pač kmetovalcem, ne pa za rokodelstvo in za trgovino, ta prepad je treba premostiti. Če bi se kmetskemu stanu bolje godilo, kakor se mu godi, bi bilo nespametno, prepuščati vse boljše stroke tistim, ko jim je tudi pri sedanjih razmerah mogoče, pridobiti si višjo izobrazbo. Slovensko meščansko in trgovsko šolo imeli bi lahko že davno. Marsikaj je že dežela in tudi Ljubljana storila, kar ja bilo manj potrebno in manj koristno, kakor to. Naša dežela ima mnogo jako dobrih ustanov, namenjenih akademični izobrazbi, a nobenih za praktično življenje. Tehniki, industriji, trgovini in rokodelstvu je naša slovenska domovina prav brezkrbno mačeha. Mecena, ki bi kaj storil v ta namen, še ne poznamo. Namesto praktičnih šol snujemo konsumna društva za kmetško ljudstvo. Namesto, da bi učili trgovca umno kupovati in ceno prodajati, namesto da bi mu dali vse znanje, kar ga dandanes potrebuje vodstvo trgovine, združujemo nevešče lajike v trgovske zveze. Za Boga, nikari vender ne mislimo, da je kakemu načelniku kacega konsumnega društva sv. Duh dal tisti dan potrebne trgovske vede, ko njegovo društvo odpre svojo trgovino. Tako delovanje v našem narodu kaže, da nam manka še temeljnih pojmov v življenskih pogojih trgovine in obrta in da treba še nekaj očitnih porazov, ki ne bodo izostali, da spoznamo napačno pot, po kateri hodimo Slovenci v nasprotje z drugimi narodi.

Pa pustimo trgovino. Saj se navzlic vsem oviram včasih tudi slovenskemu fantu posreči, da nam na stare dni dospe do kake boljše službe, kakor mu po njegovi narodnosti prisojena. Tudi je trgovskemu stanu lažje, si samemu sebi pomoči in zato posvetimo nekoliko pozornosti razmeram našega rokodelstva, ki sedaj reprezentuje slovensko industrijo.

Čim dalje hiti čas, tem znatneje zaostajamo. Pred desetletji mej rokodelstvom na Slovenskem in v drugih avstrijskih deželah ni bilo velike razlike, a danes že čujemo jako pogostoma, da so tuji izdelki lepši in cenejši, kakor domači. Mnogo narodnih velmož sega, če le more, po tujih izdelkih. Dunajsko pohištvo, dunajska obleka, angleško blago, dunajske rokavice, čevlji iz mödlinške tovarne, to vse in še mnogo drugega se je vdomačilo na slovenskih tleh. Le to, kar na noben način ne kaže kupovati v tujini, to se naroča pri domačinu.

Nimamo namena raziskavati, je-li tudi resnica, da so tuji izdelki lepši, boljši in cenejši od domačih. Nočemo dokazovati dejstva, da se je že marsikdo pošteno nasmolil s tujim blagom in s tujimi podjetniki. Faktum je, da se domoči izdelki ne cenijo po pravici, tem manj pa še p domoljubu. To je vzrok, da tudi v rokodelstvu kot Slovenci nazadujemo.

Pogled v bodočnost je za mladino, ki se posveti rokodelskemu stanu, jako žalosten, da, skoro obupen. In vender je rokodelstvo jedino in naravno življensko sred-

stvo za široke sloje našega slovenskega naroda, jedino zavetišče za mladeniče, ki ne morejo ne študirati in ne kmetovati. Kdo se pa briga za to, kako rešiti to pereče vprašanje? Komu je mar za-to, je li proizvod, katerega kupi in rabi, domač ali ne? Če se pri kakem uradu nastavi slovenščine nezmožen praktikant, zašumi vihar po vseh listih, če pa barantač poskuša ugonobiti celo vrsto domačih rokodelcev, se ne gane nobeno pero.

Naravno je, in godi se tudi v mnogih drugih krajih, da rokodelstvo, sloneče na starem kopitu, hira in zaostaja, a povsod nastaja na njegovem mestu večja industrija. Preminja se potem le oblika produkcije. Pri nas je to drugače. Oglejmo si le par slučajev. Pred leti cvetela je na Kranjskem industrija z dežniki in solnčniki. Neka firm, ki so si tudi pridobile nekoliko imetja, niso preskrbovale samo Kranjske, marveč so celo izvažale blago iz dežele. Tudi danes še delajo isto tako ceno in lepo, kakor tujci, a le pogledajte, koliko dežnikov in solnčnikov se pokupi v trgovinah, ki ponujajo le tuje blago.

Komu je mar, je-li dežnik domače delo ali ne? Pred 30 leti je bilo v Ljubljani v službi nad 20 prikrojevalcev rokovic, na stotine ljubljanskih deklet živelo se s šivanjem istih, tudi danes še delajo za isto ceno, kakor tujci, a koliko se proda domačih rokovic? Jeden sam prikrojevalec zadostuje sedaj tej industriji! Kdo se zanima za izvor rokovic? Ženstvo kupuje, izvzemši toalet, katerih v konfekciji ni dobiti, vsa druga vrhna oblačila brezizjemno iz konfekcijskih zalog.

Dunajski agentje pohajajo slehrno vas in najmanjši urad, iskajoči naročil, katera se jim jako zaupljivo dajejo. Kdo misli na to, da bi morebiti venderle tudi domač rokodellec tako delo izvršil za isto ceno, kakor tujec? Imeli smo blizo Ljubljane obširno tovarno za sukno. Blago je bilo izborno, trpežno, a ni moglo doseči niti cene tujega slabšega blaga. V Škofjiloki je še jedna tovarna za sukno. Izdelki njeni so tako dobri in ceni, da lahko tekmujejo z vsakim tujim blagom. Koliko pa se tega domačega blaga zahteva in proda na Kranjskem? Če bi se škofjeloški sukneni izdelki ne pošiljali na Dunaj n drugam, koder se z velikim dobičkom prodajajo, bi bilo konec tudi tej industriji.

Končno še nekaj. Če koga tujec nasmoli, kar se je že pogostokrat zgodilo, če je tovarniški izdelek slab — ne zine nihče, izgovarja se celo, da naposled stvar ni bila draga. Kaj pa, če se domačinu kaj ponesreči? Govori o tem cela vas. Propaguje se, kupovati samo pri slovenskih firmah. Prav, toda v obrambo domače industrije to ne zadostuje. Mnogokrat je napis firme le slepilo za lahkoverne kupovalce. Jabelko, lepo od zunaj, je znotraj gnilo.

Slovenske firme ne bodo rešile slovenske industrije, če občinstvo ne bo vpraševalo po izviru ponujanih izdelkov. Trgovci bodo šele takrat iskali in kupovali domače blago, kadar ga bode občinstvo izrečno zahtevalo. Slovenskih producentov je v vseh strokah dovelj. Imamo mizarjev, čevljarjev, krojačev, šivilj, sploh pa vseh roko-

delcev več kakor treba. Pomagajte tem pravim Slovencem do zmožnosti, vrediti si novodobno produkcijo ter zahtevajte in kupujte povsod le domače izdelke in vidili bode, kako se bo domača produkcija hitro ojačila. Nikari pa ne mislite, da je slovenski rokodellec že danes tako zaostal, da njegovi izdelki niso rabljivi. Verjemite, da jim ne manjka družega, kakor nekoliko več prilike v dobavo cenega kredita in trgovskih ved. Vsaj je menda že sleherni kupovalec skusil, da se tuja produkcija najbolj širi vsled njene vsiljivosti in po uprav nesramni reklami. Odkar je avstrijska veleizdustrija, ki se žalibog nahaja večinoma — posredno ali neposredno — v židovskih rokah, vsled svoje nesolidnosti izgubila skoro vsa inozemska tržišča, vrgla se je s svojim ničevim, le za oči prirejenim blagom, izkoriščevalje uboge delavce do zadnjega mozga, na tuzemstvo, kjer sedaj uničuje zadnje ostanke nekdanj cvetočega poštenega rokodelstva. In mi domoljubni Slovenci naj jo podpiramo, če nam v slepilo kaže — slovensko krinko? Če bomo tako brezbržni za posledice, katere napravi propad našega rokodelstva tudi v narodnem oziru, ne bo dolgo trajalo, da premine za narodno vzgojenega slovenskega fanta še to zadnje pribežališče, ki je doslej še najde pri slovenskih rokodelcih.

(Konec sledi.)

Kmetijstvo.

Apnenska bolezen sviloprejk.

Ta bolezen je sviloprejcem dobro znana. Nastaja že lahko za prve levitve (spanja) ter napada v začetku le malo gosenic (črvičev), potem se pa vedno bolj širi, in ti more uničiti vso zalego, predno se je zapredla,

Za prve levitve je težko opaziti bolne gosenice, zato je treba skrbno pregledati ležišča, kadar se prebudijo, da se o tem prepričamo. Našli bomo tu pa tam kako posamezno mrtvo in posušeno živalco z rjavo kožo, toda brez tistih belkastih oprtov, ki so znamenje te pogubonosne bolezni bolj razvitih gosenic. Take gosenice so popolnoma trde in lahko jih zlomiš med prsti. Da zveš resnico, zavij jih v mokro ruto in pusti jih ondi 12 do 25 ur. Ako so med tem časom postale bele in nekako apnene, vedi, da so poginile za apnensko boleznijo. Na vsak način je dobro, da ponovimo to poskušnjo vsakokrat, kadar najdemo po levitvi mrtve in trde živalce brez omenjenega belkastega oprha, ki se navadno prikazuje le po vlažnih prostorih na gosenicah, katere so že dolgo na istem ležišču.

Ko so se prebudile gosenice iz četrtega spanja, postanejo one, ki so se nalezle apnenske bolezni, na zadku in zlasti ob straneh rdeče kakor opeka. Ako jo vzameš v roko, ni mehka in kakor hitro je poginila, je podobna mehku vosku, tako da se spoznajo tvoji prsti na njenem telesu. Take živalce prevleče kmalu neki

belkasti prašek in če jih primeš, zlomijo se ti med prst kakor kos krede.

Omenjeni beli prašek je zložen iz predrobnih telesec, v katerih tiči kal bolezni in ravno, ker je ta prašek tako majhen in lahek, se hitro raztrosi po vsem prostoru in okuži še zdrave gosenice. Apnenska bolezen je torej zelo nalezljiva.

Ker obolelih sviloprejk nikakor ne moremo rešiti smrti, delali bomo vsaj na to, da se bolezen ne razširja po zdravih. V ta namen nemudoma odpravimo vse bolne ali mrtve gosenice, predno opazimo na njih beli prašek. To delo bomo opravljali na ta-le način.

Kakor hitro opazimo prve bolnice, dajmo zalegi svežega listja in počakajmo, dokler se ni splazila večina gosenic na to listje. Potem jih prenesimo, seveda na listju, na drugo leso, in če je količkaj mogoče, tudi v drugo sobo. Gosenice, katere so ostale na ležiščih, kakor tudi take, katere je bolezen že napadla in vse mrtve moramo sežgati z ležišči vred. Kadar prenašamo ležišča, jih skrbno zavijmo in ne otepajmo z njimi, ker bi se na tak način vzdignilo preveč praška z njih in bi se zatrosile kali bolezni po celem prostoru. Ležišča je treba večkrat na dan izpreminjati, in sicer vsakokrat, kadar pokladamo hrano, in vse to moramo ponavljati tako dolgo, dokler ne splezajo vse gosenice na sveže listje. Bolnih in mrtvih gosenic ter ležišč ne smemo zmetati na gnojišče, zakaj tudi odtod se lahko razširi bolezen, ampak jih moramo pokončati v ognju. Tudi tistim gosenicam ne smemo prizanašati, katere so ostale na ležiščih in katerim se še ne pozna, da so bolne.

Kadar izpreminjamo ležišče, bodi naša skrb, da gosenice niso preblizu druga poleg druge. Ako nimamo prevtanega papirja pri rokah, preložimo jih lahko tudi na celih murbovih vejah. Zapomniti pa si moramo, da je neobhodno potrebno, da pričnemo takoj izpreminjati ležišča, ko smo zapazili bolezen. Niti enega dne ne smemo zamuditi. Zato pregledujmo z največjo skrbjo ležišča pri vsakem prekladanju, zlasti pa pri vsaki levitvi, da ne prezremo prvih slučajev bolezni. Ako smo to zamudili, razširi se bolezen lahko na široko in nam more provzročiti prav veliko škodo.

Poleg izpreminjanja ležišč je treba prostore, v katerih redimo sviloprejke, razkuževati z žvepleno paro. Tudi s tem moramo takoj začeti, ko se je prikazala bolezen, in sicer tako-le:

Najprej zaprimo okna in shode, potem postavimo sredi sobe, ne preblizu sviloprejske priprave, nekoliko opeke ali pločnatega kamenja, ali pa tudi za dlan visoko plat zemlje ali peska in položimo na to podlogo star krožnik, skledico ali kako drugo lončeno posodo ter vsujmo v njo zmetega ali raztolčenega žvepla. Železne ali kositerne posode niso za to rabo, ker jih žveplo kmalu razje. Ker se žveplo počasi užiga in rado ugasne, storimo prav, če ga poprej raztopimo na žrjavici in užgano prinesemo v sobo. Vrata moramo takoj zapreti za seboj.

postopanje na nekem shodu na Dunaju opravičeval s tem, da more biti Nemcem do tega, da dobe kaj upilva na vlado. Te dni se je vršil v Beljaku shod, na katerem je Steinwender to isto misel ponarejal ter slovesno izjavil, da rajše kakor v Schönererjem in Wolfom bi hodil s socijalnimi demokrati ali celo s Slovenci. Radi tega je proti Steinwenderju nastal tak vihar, da je izstopil iz kluba in da hoče od svojih volilcev impozantno zaupnico sicer jim vrne mandat.

Rusija. — Iztiravanje Slovanov iz Nemčije ni obudilo samo v Avstriji veliko začudenje, ampak še posebno tudi v Rusiji. Ruska vlada je uradno razglasila, da bo odbijala klin klinom in da bo iztirala iz Rusije vse Nemce, ne samo tiste ki tam kruha služijo, ampak tudi vse tiste, ki so tam obogatili, kar je obudilo v Berlinu veliko cenzacijo.

Obrtnija.

Česa nam treba?

(Spisal M. Kunc.)

(Konec.)

Če bi se privadili, misliti na to, da storimo vselej domoljubno delo, kadar damo prednost domačemu izdelku pred tujim, če bi to misel vselej in povsod tudi javno propagirali, dosegli bi lahko marsikaj tudi od narodnih naših protivnikov. V jedni izmej najlepših ulic ljubljanskih, katero je mesto z ogromnimi troški reguliralo, nahajajo se podjetja, ki reflektujejo tudi na slovenske obiskovalce in odjemalce. A oprava za tista podjetja naročiti so se morala seveda v nemškem Gradcu. Morebiti bo ta greh opran s slovenskim napisom? Da je tudi za novo vladno poslopje naročeno vse mizarско delo v Gradcu, razume se samo ob sebi. Tacih podrobnosti naštebi bi lahko celo kopico, kazali bi lahko na sledove, katere so zapustili v večem spomin tuji podjetniki v sedanji stavbeni dobi, a molčimo o njih, da ne pridemo iz navade. Preostaje nam torej, da — koncem te razprave — omenimo še nekatere stvari, ki so v zvezi z razpravnim predmetom.

Nočemo trditi, da naših obrtnikov tako v celoti, kakor tudi v posameznem ne zadene nobena krivda. Ne gre se tudi samo za rešitev sedanjih slovenskih obrtnikov in rokodelcev, saj so se, žalibog, posebno mali rokodelci, že nekako fatalistično vdali svoji usodi, a tega ne smem zamolčati, da je naša navada, pometati vse domače obrtništvo v jeden koš, kar nikakor ni prav. Plevela je dobiti mej najlepšim žitom. Če bi po plevelu sklepali na sad, obsojali bi lahko tudi druge stanove, saj tudi mej juristi, profesorji, duhovniki, uradniki itd. ni same popolnosti. Razlika mej faktičnimi možnostmi posamnikov tudi učenih stanovih ni manjša, kakor mej obrtniki, in to navzlic okolščini, da imajo oni vsi jednako vzgojo, katere pri obrtnikih ni, a vender bi bilo napačno, ko bi obsojali ves stan vsled nesposobnosti ali nemarljivosti posamnih členov kacega učnega stanu. Dobrohotnosti napram domačinom čestokrat pogrešamo tudi glede naše mladine. Slednji stavljene so že radi narodnih razmer razne zapreke v šolah in v življenju, a navzlic temu

rabi se najstrožje merilo za isto, čestokrat od strani aših narodnjakov.

Dolžnost nam je pa, navesti tudi krivdo naših rokodelcev in obrtnikov, čeravno ti — v svojo lastno škodo — jako težko prenašajo celo dobrohotno kritiko. Razne prilike ponujale so jim že v delovanje zase in za občno korist vseh, a tuja in mejsebojna konkurenca pripravila jih je ob čut tovarištva. Vzgoja vajencev — bodočnosti naše v rokodelskem in obrtnem stanu — je v jako mnogih rokodelstvih v moralnem kakor v strokovnem oziru pod vsako kritiko. Zato sedanji rokodelski naraščaj ne daje mnogo upanja v boljšo bodočnost, če vajenskih razmer ne obrnemo na boljšo stran. Kako malo moralne podpore dobivajo obrtne nadaljevalne šole od strani učnih gospodarjev. Osnovam strokovnih učilišč se pa celo nasprotuje. Dejstvo, da je neko obrtno društvo storilo sklep, prositi dež, odbor, naj ta ne podpira nekega strokovnega učnega zavoda v Ljubljani, označuje bolje nego vse drugo malenkostno duševno obzorje neke vrste malih rokodelcev. Ravno ti slednji pričakujejo rešitve vedno le cd „poklicanih krogov“, ne meneč se za to, da morajo tudi sami kaj storiti v to, da vsaj svojemu naraščaju pripravijo pot do lažje in temeljiteje izobrazbe, kakor so jo sami imeli na razpolago.

Če hočemo celiti rane na narodnem telesu, treba je, da vse poznamo in tudi z navedenimi fakti, ki dopuščajo, le malovrednih izjem, nam je pri tem računati. Vzgojiti si moramo naraščaj z drugimi nazori. Pričeti je treba z vzgojo pri korenini, kajti iz debla ne bo več krepkih vej.

Predno preidemo na najvažnejši del teh izvajanj, hočemo še jedenkrat ponoviti važnost rokodelskega stanu našo narodno-gospodarsko in pa tudi za politično-narodno bodočnost.

Vsakdo ve, da le proizvodnje ustvarja vrednost in množi ljudsko premoženje in blagostanje. Kmetija in rokodelstvo oziroma industrija sta jedina vira vsega življenja. Brez teh tudi kupčije ni. Če računamo, da bi si, ker za različne stroke nimamo domačega surovega blaga, prihranili v domovini le delavsko mezdo in pa trgovski dobiček, katerega dajemo tuji industriji, znašalo bi to gotovo vsaj 50 % kupne cene dotičnega blaga. Mnogo je še rokodelstev, ki so še danes popolnoma kos, nstaviti se tujim proizvodom, če se dela od pravega konca pa primemo. Samostojnih rokodelstev je še na tisoče, koliko pa je v narodnem oziru samostojen meščan vreden, to smo pač že mnogokrat skušali.

Kaj nam je torej storiti?

Glede šol, katere potrebujemo tako za trgovinski kakor za rokodelski naraščaj, sem že govoril. Prva skrb naša naj bi bila, ustanoviti meščansko šolo kot pripravnico za trgovino in obrt, Kadar bi ta šola zamogla dati dovelj učencev, ustanovila naj bi se trgovska šola. Pri dobri volji in pa če opustimo začasno kaj drugega — manj potrebnega — ti ustanovi nista nemogoči.

Za praktično izvežbanje rokodelskega naraščaja, ki pojde nekoliko težje, a je tudi brez velikih stroškov, pa

si napravimo načrt za vstanovo rokodelskih šol. Pri teh je, če bodo v rokah praktičnih in izvedenih veščakov, uspeh gotov, kajti dobrih pomočnikov primankuje čedalje bolj. To pa ne le pri nas, marveč povsod. Podrobnosti, za katere obrti in kdaj bi kazalo poskusiti ustanovitev prve take šole, ne spadajo v to razpravo. Inicijativo za to bi mogli poprijeti iz razlogov, katere smo navedli, v to poklicani krogi, morebiti dotični odsek, katerega je nekdanj na predlog poslanca Lenarčiča volil deželni zbor. Le to naj omenim, da bode treba tukaj poslušati nasvete praktičnih mož iz rokodelskega stanu, ki imajo višje obzorje, in katere bomo, ako le hočemo, lahko združili v ta prekoristni namen.

Ker se pa vse to ne more kar na jedenkrat zgoditi in utegne trajati še mnogo let predno se bodo pokazali trajni sadovi tacega delovanja, skrbeti nam bode z vso odločnostjo, da v rokodelstvu ohranimo do sedaj vsaj to, kar še imamo. V ta namen ne bodem nasvetoval ustanove kacij društev, saj jih imamo že toliko, da ne vemo več kam ž njimi in saj to prav lahko dosežemo brez vsacega društva, ako nas vodi pravo domoljubje.

Neobhodno potrebujemo v ta namen sodelovanja naših rokodelcev, obrtnikov in trgovcev. Izgledov, kako naj to storimo, hočemo navesti le nekaj. Ker nismo kapitalisti, ne moremo proti tuji industriji navesti jednako številne vojske, pač ji pa moramo zapirati pota tudi posamezni in malih četah. Rokodelec, ki ne more napraviti velikega skladišča, proizvajati naj prične posamen izdelek, kateremu je najbolj kos. Iz jedne same vrste ni težko, napraviti male zaloge, ki bode pričetek večje in obširnejše. Jeden ali drugi naj posveti svojo pozornost izdelovanju kake specialitete, porabi naj za take predmete čas, ko nima naročenih del. Take predmete, naj si bode obleka, čevlji, perilo, pohištvo ali drugi potratni predmeti, razstavi naj v izložna okna ter jim napravi napis „domače blago“ in „domače delo.“ Tudi naše ženstvo je priučeno izvršitvi različnih ročnih del. Danes svoje pridnosti nima drugje pokazati, nego v domači hiši. Osnujmo si s skupnimi močmi „permanentno obrno razstavo“ na živahnem kraju našega mesta. Tja naj položijo naši producenti iz mesta in dežele vzorce in cenike svojega dela in truda. Tam naj ima občinstvo sleherni dan priliko, ogledati si domačo industrijo in izvedeti za naslove producentov. Pridnemu ženstvu bi bila taka razstava najugodnejša prilika za dobavo naročnic na ročna in umetna dela.

Naši časniki naj odprejo posebno rubriko v svojih predalih, kjer naj za majhno ceno objavljajo naslove tistih rokodelcev, ki imajo pripravljeno kako malo zalogo rokodelskih predmetov.

Trgovci naši poiščejo naj si tudi te domače izdelovalce ter naj pokupijo take izdelke v prodajo. Tudi ti naj jih ojunajajo na prav viden način kot „domači izdelek.“

Občinstvo, ki kupuje, pa naj se, predno se poda v trgovino s tujim blagom, osvedoči po časnikih in trgo-

vinah, kje mora iskati domače blago. Če ga dobi in je izdelek vsaj tako cen in dober kakor ptuji, kupi naj domače blago.

Za narodno čast in dolžnost naj vsakdo smatra, imeti le domače pohištvo, nositi le domačo obleko. Ne prezirajmo najneznatnejšegz predmeta, kajti ravno v tacih predmetih je najživahnejša kupčija. Premalenkostna naj vam ne bo nobena stvar in če je tudi — nogovica.

Saj se tudi te lahko na Kranjskem delajo. Domače izdelke kupovati, naj postane pri nas moderna strnja. Če bomo vsi tako delali, ojačili se bodo kmalu domači obrtniki, delali bodo čedalje lepše in boljše in ker ne bodo imeli rizike velikih zalog, tekmovali bodo prav lahko kot producentje in prodajalci s prve roke s prekupovalci ki so svoj obulus morali že oddati veliki industriji.

S tem končam. Morebiti pade vsaj jedno zrno tega semena na rodovitna tla.

Kmetijstvo.

Gospodarske stavbe.

Vsako posestvo mora imeti primerno število gospodarskih stavb. Preveč stavb je gospodarju v škodo, ker povzročajo preobilo troškov za popraviljanje in vzdrževanje, kakor tudi za zavarovanje proti ognju. Nepotrebne stavbe torej znižujejo vrednost posestva in večkrat se priporoča, da takove stavbe podremo, če jih ne moremo prodati.

Na samem ležeča zložena posestva prodajamo s stavbami vred, razkosana posestva pa večidel prodajamo na drobno, kos za kosom, stavbe pa tudi posebej. Pri prodajah na drobno plačujejo nam včasih zemljišča po jako visoki ceni, to opazujemo navadno v zelo obljudenih krajih, kjer si prebivalci na leto kaj malo prihranjujejo s pridnostjo, varčnostjo in s postranskim zaslužkom. S prihranjenim denarjem plačujejo nakupljena zemljišča potem v tri do petletnih obrokah in sicer z vštetimi obrestmi ali brez njih.

V malo obljudenih krajih, kjer je dovolj zemlje kupcev pa ne za posamezna zemljišča, prodajajo cela posestva, to je s stavbami vred.

Gospodarske stavbe same na sebi ne donašajo nikakega dohodka. Vendar so za gospodarstvo neobhodno potrebne, da spravljamo vanje živino, pridelke in drugo. Ker prizadeva zgradba in vzdrževanje stavb mnogo troškov, jih sploh smatrajo za gospodarsko breme.

Če pri nakupu kakega posestva vrednost stavb posebej določujemo, kako je treba isto prav za prav odšteti od zemljiščne vrednosti. Že so stavbe v dobrem stanju, najbolje storimo, da jih popolnoma prezremo, v dotičnem računu in določimo vrednosti zemljišča, če pa so stavbe v slabem stanju, ali če jih ni dovolj in je treba novih zgradb ali obilih poprav, moramo za to potrebne troške